

Μ Ι Κ Ρ Ο Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Μύρων Μυρίδης*

Ο συνδυασμός κρίκος και ο μίτος που οδηγεί αυτό το μικρό αφιέρωμα είναι τα θέματα και τα ερωτήματα που τίθενται για τα χαρακτηριστικά και τη λειτουργία των περιαστικών ζωνών σε «μητροπολιτικές συγκεντρώσεις», με έμφαση στη Θεσσαλονίκη και την περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας. Φαινόμενο που χαρακτηρίζει από καιρό τις μεγάλες μητροπολιτικές συγκεντρώσεις όλου του πλανήτη, μοιάζει πλέον αναπόσπαστο συστατικό και των ελληνικών περιοχών, λειτουργώντας συνήθως με έναν ιδιαίτερο αν όχι ιδιόμορφο τρόπο: αποτελώντας δηλαδή συχνά μια περιοχή «αναμονής», καταλήγει να γίνεται ο τόπος «εκτόνωσης» αστικών, αλλά και άλλων δράσεων, δίνοντας την εικόνα φαινομένου «ασαφούς λογικής» και υψηλού βαθμού «εντροπίας», αν μας επιτρεπόταν να μιλήσουμε με όρους δανεισμένους από τη φυσική και τα μαθηματικά.

Ο χώρος αυτός παραμένει έτσι κι αλλιώς ο τόπος όπου διαδραματίζεται κατεξοχήν η μετάβαση από το «αγροτικό στο αστικό», χωρίς όμως να αποφεύγονται δονήσεις και κραδασμοί που δημιουργούν χωροταξικά προβλήματα, άρα ερωτήματα τόσο σε αναλυτικό όσο και προγραμματικό-σχεδιαστικό επίπεδο.

Συμβολή στον προβληματισμό αυτόν είναι και το αφιέρωμα που ακολουθεί, με κείμενα που παρουσιάστηκαν στη Θεσσαλονίκη, στο 1ο Συνέδριο των *Γεωγραφιών*, 21-23 Οκτωβρίου 2005.

Οι εργασίες αναφέρονταν στο μητροπολιτικό φαινόμενο, εξειδικευμένες όμως στις επιμέρους διαστάσεις του, όπως: παραγωγικές, οικονομικές, δημογραφικές, γεωπολιτικές, περιβαλλοντικές, ή ακόμα προσεγγίζοντάς τον μέσα από συνέχειες και ασυνέχειες που τον διακρίνουν ή αντιθέσεις και συγκρούσεις που τον χαρακτηρίζουν, και ακόμα θέματα προγραμματισμού, σχεδιασμού και οργάνωσης που τον οριοθετούν. (Περισσότερα βλ. στο τ. 11 των *Γεωγραφιών*.)

Το παρόν μικρό, σε σχέση με το σύνολο των εργασιών που παρουσιάστηκαν, αφιέρωμα στο 12ο τεύχος των *Γεωγραφιών* αποτελεί το πρώτο «δείγμα» μιας σειράς που ελπίζουμε σύντομα να συνεχιστεί, και αναφέρεται κυρίως στην προβληματική που αναπτύσσεται γύρω από θέματα και ερωτήματα των περιαστικών ζωνών «μητροπολιτικών» συγκεντρώσεων, όπως η Θεσσαλονίκη και η Αθήνα, σχετικά με μετασηματισμούς, προγραμματισμό και στρατηγικό σχεδιασμό, αλλά και νέους τρόπους θεώρησης του περιαστικού χώρου.

Πιο συγκεκριμένα, οι πέντε εργασίες που παρουσιάζονται ασχολούνται, όπως αναφέρθηκε, με το «μητροπολιτικό φαινόμενο». Ο Γρηγόρης Κανκαλάς στην εργασία του εστιάζει στο στρατηγικό σχεδιασμό των μητροπολιτικών περιοχών όπως η Θεσσαλονίκη, θεωρώντας ότι αποτελεί ένα επίπεδο χωρικού

σχεδιασμού και βασική προτεραιότητα πολλών μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων. Παρουσιάζει την εξέλιξη των σύγχρονων πολεοδομικών απόψεων και πρακτικών, εξετάζει το περιεχόμενο του στρατηγικού σχεδιασμού μετά το 1990 και καταγράφει μορφές και διαδικασίες της μητροπολιτικής διακυβέρνησης ως σημασιολογικό πλαίσιο του στρατηγικού σχεδιασμού.

Η Ελισάβετ Θωίδου και ο Δημήτρης Φουτάκης αναφέρονται στη διεθνή σημασία των μητροπολιτικών περιοχών, και ειδικότερα στο «μητροπολιτικό όραμα» της Θεσσαλονίκης της δεκαετίας του '90. Οι συγγραφείς αναλύουν τεκμηριωμένα και παραστατικά τις συνθήκες που επηρέασαν τις μέχρι τότε εξελίξεις, καθώς και τις φάσεις στην εξέλιξη της πόλης έως σήμερα, και διατυπώνουν τη θέση ότι οι διαφορετικές θεωρητικές απόψεις δείχνουν να συμφωνούν στον καθοριστικό ρόλο που παίζουν τεχνολογία και καινοτομία στην ανταγωνιστικότητα των περιοχών.

Ο Ευγένιος Μπαλάσης διερευνά το θεσμικό πλαίσιο παραγωγής χώρου στην περιφερειακή ζώνη της Θεσσαλονίκης και την περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας. Αναλύει τη διαδικασία προαστιοποίησης της υπαίθρου της, εκτιμά το βαθμό «πίεσης» που ασκεί η «μητρόπολη», ελέγχει τη συμμετοχή σχεδιαστικών και νομοθετικών εργαλείων όπως τα ΓΠΣ και καταλήγει στην επισήμανση των δυνατοτήτων που δίνονται από το θεσμικό πλαίσιο αλλά και στην επισήμανση των χαρακτηριστικών της σταδιακής προαστιοποίησης.

Στην εργασία των Χρυσάνθης Πετροπούλου και Νίκου Πάγκα, ο προβολέας πέφτει κυρίως στα προβλήματα που προκύπτουν από τη δυναμική του περιφερειακού χώρου και των σχέσεών του με τον αστικό. Χρησιμοποιώντας ως θεωρία «αναφοράς» αυτήν της οικολογίας του τοπίου, δανειζόμενοι εργαλεία από την τεχνολογία της δορυφορικής «αποτύπωσης» και χρησιμοποιώντας ως χώρους αναφοράς τη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο περιφερειακός χώρος πρέπει να ταξινομηθεί ως ιδιαίτερη χωροταξική κατηγορία.

Στην εργασία των Σ. Βαλκανιώτη, Α. Ζερβοπούλου, Α. Γκανά και Σ. Παυλίδη κυριαρχεί ένα απλό ερώτημα: πώς κοινωνίες πολύπλοκες και πολυσύνθετες τεχνολογικά και αναπτυξιακά παραμένουν «απροσπάτευτες» στους φυσικούς κινδύνους; Υπάρχουν προφανώς πολλοί τρόποι «αιτιολόγησης» αυτής της αντίφασης. Η ιδιαιτερότητα στην περίπτωσή μας έγκειται κυρίως στην ενσωμάτωση στον συνεχώς εξαπλούμενο αστικό ιστό περιφερειακών περιοχών με τρόπο «κανονιστικό» και όχι δομικό ή λειτουργικό.